

TÍSNER I EL MÈXIC QUE TANT VA ESTIMAR

FAMÍLIA ARTIS MERCADER

El 1966, un any després d'haver tornat a Barcelona

▶▶▶
personatge d'Opton: "El personatge d'Opton se m'assembla molt, és quasi com un autoretrat. Jo no sóc guerrer ni asteca, però el pensament que el defineix coincideix bàsicament en tot amb el meu". Respecte a les llengües del seus dos països, Tisner acostumava a dir als seus compatriotes, i també als seus amics mexicans, que quan no s'expressava en català ho feia "en mexicà", frase per evitar de dir en castellà. Quan li demanaven si s'havia familiaritzat amb la llengua de Mèxic, responia fent recordar que hi havia diverses llengües, "també colonitzades com el català".

EN UN SOL MÓN

Arran de la gran fidelitat i adhesió a la causa catalana de Tisner, no resulta gaire fàcil adonar-se que Tisner pertanyia mentalment a dos mons: el català i el mexicà. A partir de la seva tornada, es podria pensar que aquest darrer ja el deixaria de banda, però no va ser així; sempre el va mantenir, a més del català, en la seva vida i obra literària, represes a Catalunya. A l'exili mexicà es va manifestar sempre un fervent patriota catalanista, reivindicant en tot moment els drets politicoculturals del seu país, i, a la seva tornada, va defensar i propagar activament a Catalunya el que ell considerava la veritable imatge de Mèxic.

D'una banda, no pensem ni molt menys que els autors ignoren l'imaginari mexicà del seu amic, sinó potser no han volgut subratllar-ho, i s'han centrat en la seva expressió més catalana i catalanista. Queda ben palesa la gran admiració de Tisner per Mèxic i que va saber incorporar tot el seu imaginari en la seva obra catalana. Escamilla i Finestres, citant literalment uns textos concrets, ja suggereixen indirectament com aprofundir en l'escriptor ancorat en dos mons. Pensem que no hi ha divorci entre les dues expressions, ja que de fet es tracta d'un imminent escriptor català fet també, en part, a fora, i Tisner ha estat, i ho continua sent, un bon representant de la Catalunya de l'exterior. Coincidim amb Joan Fuster que hi va haver una certa influència, ben real, d'Amèrica en els escriptors catalans, sobretot en Tisner: "L'impacte americà no es limita a la novetat dels escenaris ni al replantejament dels problemes lligats a les incidències privades. Hi ha, per sota o per sobre, el desplaçament de l'escriptor català a uns medis literaris inhabituals: relacions, lectures, perspectives... Són porosos al món autòcton, tant en la pressió d'una actualitat compartida com en la fantasmagoria arqueològica dels residus precolombins".

ENIGMÍSTICA

Sonets sonats

MÀRIUS SERRA

MariusSerra@verbalia.com

Daniel Ruiz-Trillo és un practcant entusiasta dels postulats de la literatura potencial. Primer amb el poemari palindròmic *Truc curt* (Edicions El Carro del Sol, Barcelona, 2000) i després amb l'anagramàtic *Sal i vi* (idem, 2001), aquest jove *plenipotencial* ja havia explorat el sobosc de l'escriptura *à contrainte*, la qual cosa vol dir que l'autor sua la cansalada per sortir dels envitricollats laberints que s'autoimposa. Fins i tot aquest mes de febrer passat, Ruiz-Trillo es va atrevir a escriure disset contes "melosos i potencials" ubicats a Rubí que va publicar al número quinze de la revista local *Rubricata*, distribuïda amb l'edició rubinenca d'*El Punt*. La proposta, publicada amb l'inequívoc títol de *Decameló amb set*, incloïa entre d'altres facècies verbívores textos lipogramàtics (sense e), permutacions vocàliques, criptogrames, paràgrafs combinables, personatges que parlen anagramàticament en una "conversa en conserva"... i d'altres artificis verbívors que devien sobtar més d'un lector del diari i més de tres.

Ara, sota un nom de ploma tan aguerrit i llibertari com Darrutri, DANIEL RUIZ-TRILLO publica al País Valencià un nou poemari anomenat *Sonets sonats* (Edicions 96, Carcaixent, 2001) en el qual prossegueix la ruta experimental pels artificis oulipians (és a dir, potencials). Protegit rere un pròleg prodigiós de Josep Pedrals (el més llarg i valent de tota la història de la poesia catalana) Darrutri explora i explota tants mecanismes com pot. Així, un poema anomenat *Contrapè* conté, com no podia ser altrament, un contrapè: "Encerto la tecla / Encerclo la teta". O un altre, que duu per títol *Anagrames a tall de detall* conté versos parells que reordenen les lletres de l'anterior fins acabar: "Ple, pèls, / més geni / enigmes. / Taller lletra".

EL TRUC DEL REGAT CURT

Cada poema de Darrutri és un retall de taller, inclosos alguns dels sonets que encara fan soneta. Però quan torna al regat curt (el seu truc) és quan l'enfila. Llavors un fuster evivessent esdevé "esclau des clau" i "La erra s'hi posa / i el vers esdevé / prosa" i "La ela puja / tant que esdevé / pluja". O en una anunciada *Dissociació* els tres últims versos fan "La ment, / au, gust, / pi car". O encara, R i G s'intercanvien "Si ens patinés la erra, / els bars i les fleques / farien vaga, / els camarades / s'amagarien / i el roig esdevindria goig". Finalment, en un poema molt proper a aquesta columna anomenat *Cosines primes* Darrutri explora les atzaroses relacions entre els mots catalans i els anglesos (sobretot) tot generant curioses parelles bilingües que acaben, però, parlant també en català: "Truca al call, / vés a casa, home, / fes el do, / far llunyà, / per tant, so, / no segueixis / les curses de races. / Traces petjades, / planes avions, / tapes cintes, / els dies moren, / a causa de sides / de cantons. / Vénen foc a les fires. / Tinc el got. / Ones d'una en una. / Sua la seva suor. / Correus a la posta de sol. / Bimbés de nenes. / Trenes de ferrocarril. Sales brutes".

Darrutri, entusiasta de mena, té entre cella i cella fundar el col·lectiu críptic TALP (Taller de Literatura Potencial dels Països Catalans), que tindria com a models tant l'Oulipo francès com l'Oplepo italià. Tal com estan les coses per aquí, per allà i en general, l'única recança és zoològica. Perquè és ben sabut que els talps no acostumen a veure mai la llum.

EL QUIOSC

PEPO TAMARIT

Serra d'Or. Número 498. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, juny, 2001.

Un dels plats forts d'aquest número de *Serra d'Or* és un reportatge de Clara Estrada titulat *La salvaguarda dels arxius catalans durant la Guerra Civil*. També podem llegir una crònica i diverses opinions sobre els lliuraments dels premis Crítica *Serra d'Or* 2001; alguns dels premiats van ser Màrius Serra (*Verbalia*), Enric Sòria (*L'espill de Janus*) i Carme Riera (*Cap al cel obert*), entre d'altres. A més d'una entrevista a Vicenç Llorca, director general de Promoció Cultural de la Generalitat de Catalunya, podem saber més sobre l'arquitecte Ignasi de Solà-Morales.

C.E. de Ory

República de las Letras. Número 69. Asociación Colegial de Escritores de España. Madrid, febrer, 2001.

Aquesta revista amb format de llibre, que edita l'Asociación Colegial de Escritores de España, ens ofereix un monogràfic sobre el poeta gadità Carlos Edmundo de Ory. Autor d'una extensa i personalíssima obra poètica, que es va iniciar amb els avantguardistes, ha estat fundador de diversos moviments artístics, com ara el potisme i l'introrealisme. Nascut el 1923, va ser marginat fins que li va arribar el reconeixement amb la publicació, el 1970, de l'antologia *Poesía. 1945-1969*, a càrrec de Félix Grande.

SENYORA O SENYOR GRAN

que hagi pogut tenir un entorn com més monolingüe millor i que senti afany per l'idioma. Amb o pocs coneixements acadèmics.

Per a col·laborar a hores, mitja jornada o jornada completa, si cal en horari flexible, en la redacció d'uns treballs de filologia popular: en oficina cèntrica propera a la plaça de Catalunya.

Escriviu amb tota mena de detalls a:

Apartat de Correus 5069
08080 Barcelona - Ref. AJB